

Naslov članka/Article:

Medkulturni projekt An Intercultural Project

Avtor/Author:

Mag. Igorcho Angelov, Andreja Jevšnik, Lilijana Arh

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk št. 1/2018, letnik 20

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2018

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Mag. Igorcho Angelov
Osnovna šola Hinka
Smrekarja Ljubljana

Andreja Jevšnik
Osnovna šola Hinka
Smrekarja Ljubljana

Lilijana Arh
Osnovna šola Hinka
Smrekarja Ljubljana

Medkulturni projekt

IZVLEČEK: Kolektiv in učenci na naši šoli se trudimo priseljene učence in njihove starše vključiti v vzgojno-izobraževalni in socialno-družbeni proces. Vsi med seboj sodelujemo in izmenjujemo tako znanja kot tudi izkušnje. Vsi se trudimo, da se počutimo priljubljeno in uspešno. Zato je tudi naša šola, tako kot številne druge, vključena v sistem dodatnega izobraževanja za učence priseljenke. Poleg tega za učence in njihove starše izvajamo, organiziramo in prirejamo različne projekte in prireditve. Tako jim prikažemo, da so v našo družbo vključeni ne glede na njihovo drugačnost ali različnost. Pravzaprav jim pokažemo, da jih imamo radi in da jih z veseljem vključujemo v svoj šolski in obšolski sistem. S tem namenom smo tudi na šoli organizirali in izvedli medkulturni projekt in medkulturni sejem.

Medkulturni projekt in medkulturni sejem, ki smo ju načrtovali, organizirali in izvedli, zahteva od učitelja veliko mero

poznavanja teme, osebno naravnost, senzibilnost in sposobnost izvedbe od ideje do končnega cilja, ki pomeni ustvariti most za sklepanje znanstev med državami, različnih in enakih narodnosti ter kultur. Učenci in njihovi starši so s sodelovanjem pokazatelj tega, da se v današnjem času moramo med seboj razumeti, spoštovati in pravzaprav sodelovati. S skupnimi moči dosežemo, da ljudi iz drugih držav vključimo v svoj gospodarski, družbeno-socialni in vzgojno-izobraževalni sistem.

Ključne besede: medkulturnost, medkulturni projekt, medkulturni sejem

An Intercultural Project

Abstract: Teachers and students at our school make an effort to include immigrant students and their parents in the educational and social process. We all cooperate with one another and exchange both knowledge and experience. Each one of us strives to be popular and successful, which is why our school is also among those taking part in the system of additional education for immigrant students. Moreover, we carry out various projects and events for students and their parents. That is how we show them that we consider them a part of our society, regardless of the fact they are different from us. We show them that we love them and that we are very pleased to include them in our school and other social activities. With that in mind, we held an intercultural project and an intercultural fair at our school.

The intercultural project and fair, which were planned, organized and carried out by our school, should be run by a teacher who is highly familiar with the topic, is personally inclined to it, is sensible and able to implement the idea in the form of an event which serves as a bridge for forming new acquaintances between countries, as well as different or equal nationalities and cultures. The students and their parents who took part in the event are, thanks to their willingness to cooperate, a symbol of how in today's world people should be able to understand and respect each other and cooperate with one another. By joining forces we will be able to achieve the inclusion of immigrants into our economic, social and educational system.

Keywords: intercultural, intercultural project, intercultural fair

Uvod

Dandanes se ljudje iz dneva v dan borimo z globalnimi izzivi, sožitjem različnih kultur, religij in medsebojnega sodelovanja ter vključevanja v malo drugačno družbo, kakršno smo navajeni. Vsi se soočamo s tem, kako ohraniti svoje navade in z njimi nadaljevati. Veliko ljudi se bori s tem, kako zaživeti in začititi drugačno kulturo, običaje, jezik, spoznati novo družbo in se vključiti vanjo.

Slovenija je ena od evropskih držav, v katero se priseljujejo ljudje iz celega sveta. Vsi ti ljudje so drugačni in različni, vsi se morajo vključiti v naš gospodarski in vzgojno-izobraževalni ter socialni sistem, vendar kako, če jim ne bomo pri tem pomagali mi. Pedagoški delavci smo del tega in zato jim moramo pomagati. Pokazati jim moramo pravo pot do spoznavanja načinov izboljšanja bivanja, predvsem pa pomagati pri tem, da bodo to začutili tako v šoli kot tudi v svojem življenjskem okolju.

Slovenija in priseljevanje

Slovenija je v 20. stoletju postala država priseljevanja za veliko ljudi iz nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki so iskali boljše zaposlitvene možnosti, kjer bi znanje in veščine pokazali na najboljši možni način. V tem času je bila Slovenija zelo odprta za priseljence iz drugih držav. Priseljencem je ponudila in pomagala do boljše zaposlitve in ugodnih stanovanjskih možnosti (Vižintin, Lamberger, 2015, str. 199–200). V istem času se je veliko Slovencev izselilo iz naše države v Severno in Južno Ameriko, Avstralijo ter druge evropske države (Vižintin, Lamberger, 2015, str. 199–200). Tako je Slovenija z gospodarskimi in družbenimi spremembami postala država priseljevanja in izseljevanja, ki je vsem priseljencem ustvarila kakovostnejše življenje in boljšo prihodnost njihovim otrokom ter jim ponudila boljše poti do socialne vključenosti v novo družbo in spoštovanje etničnega porekla (Vižintin, Lamberger, 2015, str. 199–200, po Milharčič Hladnik, 2012, str. 12).

Slovenija je torej na začetku 20. stoletja začela postajati multikulturna država, v kateri se prepletajo različne heterogene realnosti, in sicer soobstajanje različnih kulturnih, etničnih, jezikovnih, verskih in drugih možnosti, kjer se ohranja tudi njihova posebnost (Vižintin, 2013).

V današnjem času veliko avtorjev in organizacij dela na tem, da bi v Slovenijo vpeljali medkulturno vzgojo, kjer bi se vse zgoraj navedene zadeve uresničile v praksi, saj se tudi sami zavedamo, da je Slovenija že postala medkulturna družba, v kateri se organizirajo in združujejo skupine ljudi z različnih koncev sveta ter izvajajo različni projekti, prireditve in shodi.

Medkulturnost

Kaj predstavlja medkulturnost, lahko razberemo iz članka Medkulturna vzgoja v šoli, ki pravi, »da o medkulturnosti govorimo takrat, ko govorimo o etično-političnem projektu, ki stremi k temu, da bi v večetničnih družbah rešil težave sobivanja med skupinami različnih kultur tako, da bi promovirali aktivna srečanja in neprekinjeno komunikacijo med njimi« (Vižintin, 2015, po Medkulturna vzgoja v šoli, 2013).

Avtorji (Rey-von Allmen, Ermenc, Vižintin idr.) pravijo, da je pri razumevanju in uvajanju termina medkulturen ter medkulturna vzgoja in izobraževanje treba delati več na pedagoško-didaktičnem, socialnem in družbenem področju. Potrebno je izobraževanje učiteljev, ki bodo termin vključili v izobraževalni sistem kot eno od sedmih dejavnosti za učinkovito ter uspešno delovanje medkulturene vzgoje v izobraževalnem procesu in tudi tako lažje vključili otroke priseljencev v našo družbo (Vižintin, 2015).

Uresničevanje medkulturnosti na naši šoli

Na podlagi napisanega razumemo besedo medkulturnost kot razvijanje strpnosti do drugačnosti in sprejemanje drugačnosti kot sožitje učencev. Medkulturnost pomeni zavedati se in sprejeti ljudi iz različnih kultur, etničnosti, ver in različnih jezikov, ki jih vključimo v svoje okolje. Glede na to, da na našo šolo prihajajo učenci iz različnih držav, to so Srbija, Bosna in Hercegovina, Makedonija, Kosovo, Rusija, Ukrajina, Turčija, Sirija idr., smo z veseljem sprejeli učence v naš vzgojno-izobraževalni sistem ter jim omogočili vključevanje v našo družbo in spoznavanje slovenščine preko različnih dodatnih ur pouka.

Učitelji podaljšanega bivanja smo čutili potrebo, da spoznamo naše učence priseljence, njihov jezik, kulturo, mesta, vero itd. Zato smo v šolskem letu 2016/2017 na OŠ Hinka Smrekarja prvič organizirali **medkulturni projekt**, ki se je začel 1. marca in zaključil z medkulturnim sejmom 19. aprila.

Načrtovanje medkulturnega projekta

Medkulturni projekt predstavlja za našo šolo eno izmed možnosti spoznavanja drugih držav, njihove kulture, jezika, običajev, kulinarike, vzgojno-izobraževalnega procesa in socializacije ter lažje vključevanje priseljenih učencev v naš šolski sistem in družbo. Predstavlja tudi vir znanja o drugih državah in razumevanje načel ravnanja posameznika. Zato v nadaljevanju predstavljamo namene in cilje ter izvedbo in zaključek medkulturnega projekta z medkulturnim sejmom.

NAMEN PROJEKTA

V načrt medkulturnega projekta smo zapisali naslednje namene:

- Krepiti vrednote medkulturnosti, strpnosti.
- Med zaposlenimi in učenci dvigniti zavest o različnosti kultur.
- Izboljšati medsebojne odnose in medkulturno sobivanje na šoli in v državi.
- Spoznati druge kulture, narodnosti, jezike, kulinariko in socialne vrednote.
- Spoznati njihov vzgojno-izobraževalni sistem.
- Vključiti starše v skupno delo.

CILJI PROJEKTA

Za posamezne vsebine projekta smo opredelili naslednje cilje:

- Spodbujanje sodelovanja med učenci, starši in učitelji šole.
- Povezovanje vseh vključenih pri izvedbi dejavnosti.
- Vključevanje staršev v likovno-ustvarjalne delavnice, popoldanske dejavnosti in tako krepiti medgeneracijsko sodelovanje.
- Razvijanje pozitivne samopodobe vseh učencev.
- Razvijanje strpnosti do drugačnosti (narodnost, običaji, jezik, kultura, bonton).
- Razumevanje težav, ki jih imajo priseljeni učenci pri vključevanju v življenje in delo pri nas oziroma v vzgojno-izobraževalni proces, ter najti uspešnejše rešitve za izboljšanje letih.
- Sprejemanje in razumevanje drugačnosti učencev, vključenih v vzgojno-izobraževalni proces.
- Spoznavanje in razumevanje različnosti v kulinariki, običajih, kulturi, religiji idr.
- Ustvarjanje mostov za sklepanje znanstev med družinami različnih in enakih narodnosti ter kultur.

DEJAVNOSTI ZA MEDKULTURNI PROJEKT

Za medkulturni projekt smo načrtovali nekaj dejavnosti, ki smo jih tudi izpeljali do konca, in sicer:

- Priprava obvestila za starše, s katerim smo jih seznanili z vsebino medkulturnega projekta.
- Ustvarjanje na temo medkulturnosti in razstava izdelkov.
- Izdelovanje plakatov o različnih državah, na katere bomo zapisali osnovne podatke teh.
- Priprava učnih listov.
- Spoznavanje različnosti jezikov preko pogovora in zapisa.
- Spoznavanje cirilice.
- Izdelovanje mavrice iz barvnega papirja.
- Natis in plastificiranje zastav različnih držav.
- Izdelovanje drevesa medkulturnosti, medkulturne hiše, sonca z žarki, hiacint, ribnika z žabicami, račkami in kalužnicami.
- Izdelovanje različnih spomladanskih cvetic za okrasitev stebrov v avli.
- Priprava in izpeljava medkulturnega sejma.

NAČRTOVANE DEJAVNOSTI ZA MEDKULTURNI SEJEM

Na podlagi medkulturnih dejavnosti v medkulturnem projektu, ki smo jih izvedeli v podaljšanem bivanju, smo ob zaključku organizirali medkulturni sejem. Zastavili smo nekaj ciljev in dejavnosti.

- Starše smo obvestili o datumu izvedbe medkulturnega sejma in jih povabili k aktivni udeležbi in sodelovanju.
- Spodbujali smo starše, da s svojimi otroki pripravijo najbolj prepoznavno jed njihove države in jed predstavijo na stojnicah v avli šole.
- Starše smo obvestili, da bodo sodelovali tudi na likovno-ustvarjalnih delavnicah, na katerih bodo skupaj s svojim otrokom ustvarjali in naredili izdelke za pomladno krasitev šolske avle.
- Po končanih delavnicah smo za sodelujoče organizirali ples ob glasbi različnih držav in vse izdelke razstavili v avli.

Izvedba medkulturnega projekta

Za izvedbo medkulturnega projekta smo naredili načrt, ki nas je vodil od ideje do izvedbe vseh dejavnosti. Celotni projekt so organizirali vodje projekta, ki so svoje ideje predstavili strokovnim sodelavcem, staršem in učencem ter jih povabili k sodelovanju.

V izvedbo projekta so bili vključeni tudi sodelavci iz oddelkov podaljšanega bivanja na naši šoli. S strokovnimi pedagoškimi znanji in kompetencami smo uspešno načrtovali in izvedli dejavnosti. Za projekt je naša šola priskrbela potreben material in pripomočke za likovno ustvarjalno delo na delavnicah.

Od samega začetka medkulturnega projekta smo se v podaljšanem bivanju pogovarjali in ustvarjali na temo medkulturnost. Učencem smo prebrali različne zgodbe o prijateljstvu in si ogledali knjige iz različnih delov sveta.

Učitelji smo na začetku za učence in njihove starše pripravili učni list.

S tem učnim listom smo želeli pridobiti podatke o njihovih koreninah, jezikih, narodnostih, običajih, šegah in kulinarikah. Učenci so doma skupaj s starši izpolnili učni list in čez nekaj časa izpolnjenega vrnili. Podatki z učnega lista so bil vodilo k boljšemu spoznavanju učencev naše šole, njihovih korenin, jezika, narodnosti, kulinarike idr. Tako smo si pomagali pri usmeritvah za nadaljnji potek dela našega projekta.

Vsak razred je naredil plakat (Priloga 2. Plakat) o državi, iz katere prihajajo posamezni učenci.

Plakate smo razstavili v šolski avli.

Slika 1: Razstava plakatov.

Učenci so naredili veliko papirnato mavrico, ki smo jo pritrdili na okensko steno v avli.

Slika 2: Mavrica v avli šole.

S pomočjo barv mavrice smo želeli prikazati njihovo povezanost. Tako smo učencem za lažjo predstavo pokazali, da smo si ljudje zelo podobni in da za skupno življenje potrebujemo sožitje.

Učenci so iz lesa in kartona izdelali medkulturno hišo.

Slika 3: Medkulturna hiša.

Z medkulturno hišo smo želeli predstaviti šolo predvsem kot okolje, kamor prihajajo in v njej sobivajo otroci različnih držav, narodnosti in ver ter govorijo različne jezike. Hišo so gradili učenci iz različnih držav, s čimer so sklepali medsebojna prijateljstva in izboljšali medsebojne odnose. Prišli smo do zaključka, da imamo vsi nekaj skupnega, in sicer to, da se trenutno vsi učimo slovensko, da vsi živimo v Sloveniji in se tako spoznavamo, vključujemo v vzgojno-izobraževalni in socialno-družbeni sistem naše šole in države.

Slika 4: Drevo povezovanja.

V času projekta so učenci pripravili drevo medkulturnosti, ki je povezovalo plakate in celotni okrašeni prostor.

Prvošolci so pripravili čudovit ribnik z žabicami, račkami in kalužnicami.

Slika 5: Ribnik.

Izdelali smo tudi sonce povezovanja vseh ostalih izdelkov, ki so viseli s stropa šolske avle.

Slika 6: Sonce povezovanja.

Vse skupaj je bilo zelo lepo, saj smo tako učitelji spodbudili učence k izboljšanju ustvarjalnih

Priloga 1. Učni list

Jaz sem _____

Prihajam iz _____ oz. moje korenine so iz

Govorim _____ in se učim (kateri jezik)

Moji prijatelji prihajajo iz _____. Z njimi se zelo dobro razumem, ker

V moji državi živijo ljudje različnih narodnosti, in sicer:

Govorijo različne jezike (naštej):

Rad/a se z njimi družim, ker

Vsaka družina ima svoje običaje, religijo itd. Naša družina spoštuje običaje iz (katerega kraja)

Naštej nekaj običajev, šeg in navad iz države, iz katere prihajaš:

Po čem se razlikuje življenje v Sloveniji od življenja iz države (kraja), iz katere prihajaš?

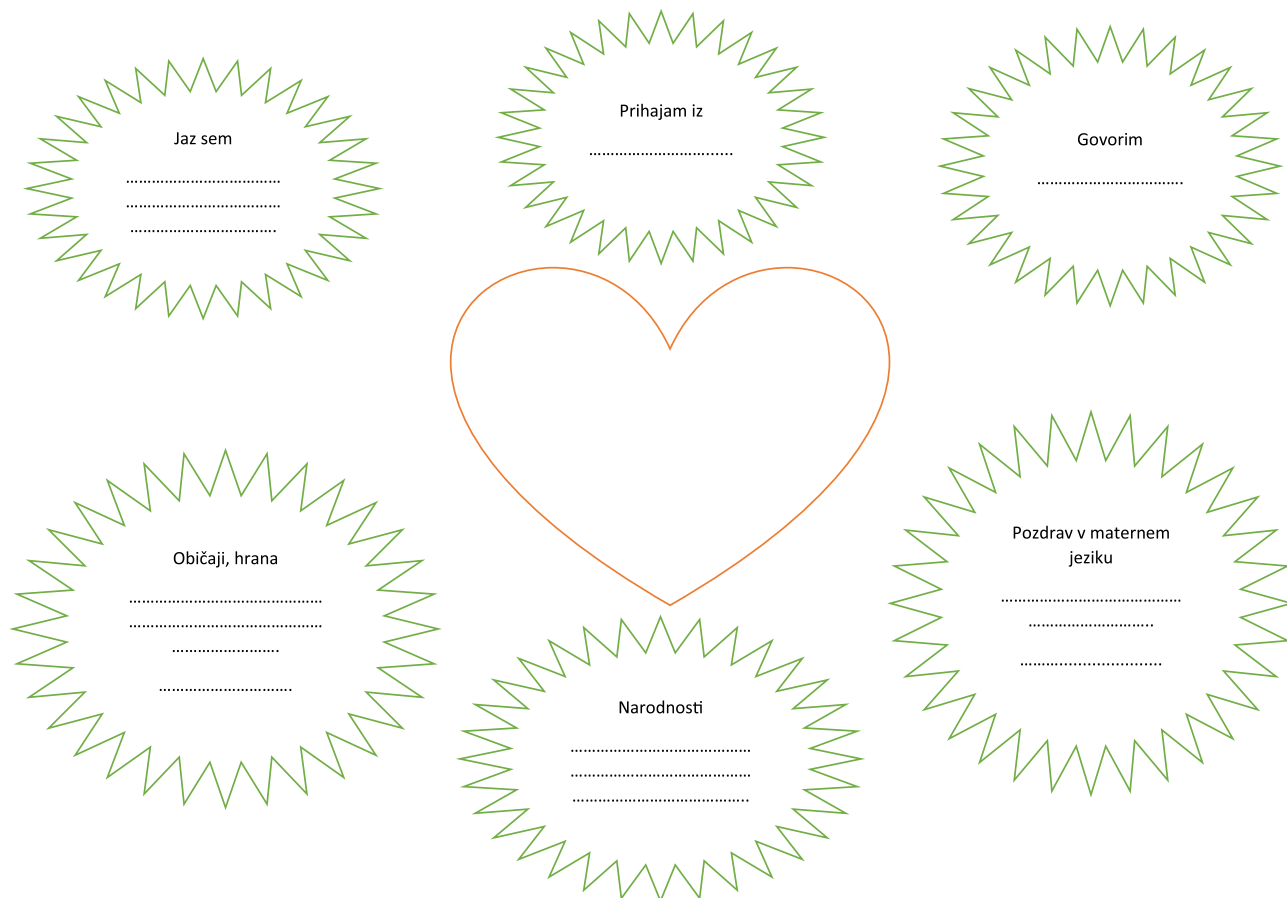
Katera jed je najbolj značilna za vašo državo (kraj)?

Kateri kulinarični izdelek bodo lahko tvoji starši v sodelovanju z drugimi starši pripravili za naš medkulturni sejem, da bi s tem lahko predstavili dobrote vaše države (kraja)?

Kaj lahko še poveš o državi, iz katere prihajaš?

Napiši nekaj pozdravov iz vašega kraja v maternem jeziku?

Priloga 2. Plakat

možnosti, videnja, opažanja in mnenja v povezavi z medkulturnostjo ter spodbujanja k razmišljanju o tem, kako prispevati h krepitvi socialnih odnosov in boljšega medsebojnega sobivanja.

V jutranjem varstvu so učenci pripravili cvetove različnih barv, s katerimi smo okrasili stebre v šolski avli. Učenci so s spleta natisnili veliko zastav različnih držav. Plastificirane zastave smo prilepili pod mavrico.

Za zaključek smo pripravili medkulturni sejem z likovno-ustvarjalno delavnico in pokušino številnih kulinarčnih izdelkov, dobrot iz različnih držav, za katere so poskrbeli starši.

Na sejmu smo spoznavali različnosti, drugačnosti, se družili, povezovali in obogatili znanje o značilnostih držav in pestrosti njihovih kulinarčnih dobrot. Sodelujoči učitelji so poskrbeli, da smo spoznali tudi drugačnost v glasbi in plesu.

Izvedba medkulturnega sejma

Medkulturni sejem je potekel 19. 4. 2017 v avli OŠ Hinka Smrekarja. Vse likovno-ustvarjalne delavnice so vodili strokovni sodelavci aktiva podaljšanega bivanja. Na

delavnice so prišli starši s svojimi otroki. Likovno smo ustvarjali in uživali v prijetnem druženju.

Sejem se je začel ob 17. uri. Starše smo seznanili z aktivnostmi in dejavnostmi ter poteku medkulturnega sejma. Nato so se začele likovno-ustvarjalne delavnice, kjer so sodelovali tako učenci kot tudi njihovi starši.

Na prvi delavnici so učenci s starši ustvarjali oblake z mavrico iz papirja.

Slika 7: Oblački z mavrico.

Na drugi delavnici so učenci delali cvetlice na zeleni podlagi.

Slika 8: Cvetlice na zeleni podlagi.

Na tretji delavnici so izdelovali cvetlice in ptice na vrveh. Četrta delavnica je bila namenjena drevesu prijateljstva, zato so učenci iz roloja in barvnega papirja izdelovali različna drevesa. Na peti delavnici so se učenci otroškega pevskega zbora učili pesem »Če si srečen« v več jezikih. Učenci so po končani delavnici v šolski avli zapeli pesem obiskovalcem medkulturnega sejma.

Po končanih delavnicah so starši razstavili pripravljene jedi (Slike 9–15, Kulinarika različnih držav) in tako tudi predstavili njihovo državo preko kulinarike.

Slika 9: Kulinarika Slovenije_1.

Slika 10: Kulinarika Slovenije_2.

Slika 11: Kulinarika Turčije.

Slika 12: Kulinarika Italije.

Slika 13: Kulinarika Makedonije.

Slika 14: Kulinarika Sirije.

Slika 15: Kulinarika Črne gore.

Nekateri učenci so ob pomoči strokovne sodelavke pripravili in opravili intervju s starši različnih držav.

Medkulturni sejem je bil izveden v skladu z načrtovanimi cilji. Pokusili smo različne jedi s celega sveta, izmenjali nekaj izkušenj in spoznali veliko novega o učencih in njihovih koreninah.

Na koncu smo učitelji, učenci in starši skupaj zaplesali ob različnih glasbenih zvrsteh.

Sklep

V času izvedbe projekta smo veliko načrtovali, delali, se družili, sodelovali in ustvarjali. Pripravili smo obvestila, vabila, učne liste in plakate za projekt.

Načrtovali in izvedli smo tudi sodelovanje s starši, ki so bili zelo pomemben del medkulturnega projekta, saj smo jih vključili najprej preko učnih listov, kjer so morali navesti, iz katere države prihajajo, kakšna je njihova kultura, katere jezike govorijo idr. Posebej smo poudarili kulinariko njihove države, s katero smo želeli, da starši pokažejo različnost, drugačnost in posebnost države, iz katere prihajajo, v kateri živijo oziroma so živeli.

Za konec smo za učence in starše pripravili zelo zanimiv program. Povabili smo jih na medkulturni sejem, kjer so s pomočjo značilnega kulinaričnega izdelka pokazali bogastvo različnosti države, iz katere prihajajo.

Ob zaključku projekta smo ugotovili, da so učenci in starši z veseljem sodelovali v medkulturnem projektu in na medkulturnem sejmju, saj je bil njihov odziv po zaključku zelo pozitiven. Kot so nam pripovedovali starši in učenci, so se nekatere družine med seboj zelo povezale, saj so preko kulinarike poiskale prve družabne mostove. Pokusili so različno hrano in izmenjavali ter pridobivali nove recepte za pripravo tradicionalnih jedi. Učenci in starši so se zavedali svojih korenin preko vseh izpeljanih vsebin in dejavnosti ter tako izvedeli, da nas drugačnost, različne navade, običaji, kulinarika in vse ostalo pravzaprav zelo bogatijo in da se je zato treba spoznavati in širiti družbena obzorja, kar je v vsestransko korist. Na ta način so razvijali strpnost do dela, drugačnosti, obogatili svoja znanja o državah, iz katerih prihajajo naši učenci oziroma njihovi starši.

Na medkulturnem sejmju je vladalo zelo prijetno, strpno vzdušje. Odzvalo se je zelo veliko staršev, ki so na stojnicah predstavili značilne jedi svoje države.

Tako učenci kot tudi njihovi starši so z veseljem sprejeli povabilo in tudi uspešno sodelovali, tako da so izdelali načrtovane izdelke, ki so krasili šolsko avlo.

Menimo, da je bil medkulturni projekt z medkulturnim sejmjom samo začetni korak k ozaveščanju, odkrivanju in sprejemanju drugačnosti, raznolikosti, in sicer tako v

jeziku, kulturi, etničnosti, navadah, kulinariki kot tudi poti, ki vodi do strpnosti in razumevanja teh.

V prihodnosti se bomo kot strokovnjaki na svojem področju trudili, da bodo učenci lažje vstopili in hodili po poti, na katero vstopajo in po kateri hodijo različni ljudje, z različnimi koreninami, etničnim poreklom, drugačnim jezikom in običaji.

Glede nato, da je bil to naš prvi projekt v tej obliki, se bomo v prihodnosti trudili, da bo to ostala ustaljena praksa. Poskusili bomo vse dejavnosti vključiti tudi v dopoldanski pouk in v nadaljnjem delu v podaljšano bivanje.

Z medkulturnim projektom in medkulturnim sejmjom smo pokazali, da lahko vse, kar učitelji načrtujemo, tudi izpeljemo uspešno do konca. Čeprav je bilo treba vložiti veliko truda in energije, nam je s pedagoškim znanjem uspelo izvesti projekt, ki je povezal strokovne sodelavce, starše in učence na malo drugačen način, na način, ki je pokazal drugačne obraze in drugačen vidik vzgoje in izobraževanja, ki mora ostati tudi za prihodnje generacije.

Učitelji in učenci smo tesno sodelovali, saj smo z izmenjavo idej in izkušenj učili drug drugega.

Sklepamo, da je bil projekt zanimiv tako za starše kot tudi strokovne sodelavce in širšo okolico. Na projekt se pripravljamo tudi letos.

Viri in literatura:

Lamberger Khatib., M. (2015). Sožitje med kulturami: poti do medkulturnega dialoga III. Maribor: Center za medkulturno sodelovanje z državami Azije, Afrike, Latinske Amerike: Filozofska fakulteta.

Vižintin, M. A., Lamberger Khatib, M. (2015). O večjezični in večkulturni Sloveniji: S projektom Eduka po šolah in univerzah. V Lamberger Khatib (Ur.), Sožitje med kulturami: poti do medkulturnega dialoga III. Maribor: Center za medkulturno sodelovanje z državami Azije, Afrike, Latinske Amerike: Filozofska fakulteta.

Medkulturna vzgoja v šoli: izhodišča in smernice. Projekt Eduka (2007–2013). Pridobljeno dne, 11. 2. 2018, s spletne strani: <http://eduka-itaslo.eu/uploads/analize/uploadsanalize18.pdf>.

Vižintin, M. A., (2013). Vključevanje otrok priseljencev prve generacije in medkulturni dialog v slovenski osnovni šoli: doktorska disertacija. Pridobljeno 20.2.2018 s spletne strani http://pefprints.pef.uni-lj.si/1952/1/Vizintin%2C_doktorska_disertacija_.pdf